

Az Európai Unió hatásköre a szerzői jog területén¹

Kis Réka

Phd-hallgató, ELTE Állam- és Jogtudományi Kar
Megbízott oktató, Sapientia EMTE – Jogtudományi Intézet
email: kis_reeka@yahoo.com

Összefoglalás. A szellemi tulajdon, és azon belül a szerzői jog, értékes gazdasági és kulturális eszköz, amely szabályozásáért az EU területén jelenleg a tagállamok és az Unió versengenek. A tanulmány az EU szerzői jogi hatáskörét, különösen a bizonyos hatásköröknek a tagállamok és az Unió közötti megosztását, valamint az uniós hatáskörök gyakorlásának a módját vizsgálja.

Kulcsszavak: szerzői jog, hatáskörök, belső piac, jogharmonizáció, nemzetközi jog

Abstract: The Competence of the European Union in Copyright

Intellectual property law, including copyright is a valuable economical and cultural asset. Presently in the EU Member States and the Union are striving to gain bigger shares in the regulatory competence regarding copyright. The study aims at presenting the competences of the EU in the field of copyright, focusing on the division of competences between the EU and its Member States and the principles and process of exercising these competences.

Keywords: copyright, competences, internal market, harmonisation, international law

I. Bevezető

„Az OECD adatai szerint a globális gazdasági teljesítmény (global economic output) 30%-a tudásintenzív iparágakból jön”,² amelyek alapfontosságú összetevői a szerzői jog³ tudásalapú, kulturális és kreatív alkotásai.

1 Jelen tanulmány a Magyar Igazságügyi Minisztérium IX-14/14/1/2016. számú projekt megvalósítása céljából készült.

2 Tattay 2016. 43.

3 A tanulmány során, a terminológia megkönnyítése érdekében, a szerzői jog kifejezést magába foglalja a szomszédos jogokat is. Az esetleges kivételeket jelezzük.

Az Európa szintjén jelenleg létező szellemi tulajdonjogi szabályozások a nemzeti és a nemzetközi, valamint az uniós jog bonyolult keveréke. Habár a szellemi tulajdont rendező jogforrások fejlődése, beleértve a nemzeti jogszabályokat is, nagymértékben nemzetközi alapokon nyugszik, a szellemi tulajdonjog természeténél fogva hangsúlyosan helyi, azaz nemzeti jellegű. A nemzeti és nemzetközi szabályozás szétválaszthatatlan viszonyát az egyre szerteágazóbb uniós jog tovább bonyolítja: tekintettel a szellemi alkotások piacmeghatározó és innovációs szerepére, illetve kiemelkedő gazdasági jelentőségére, érthető az Európai Unió azon törekvése, hogy a szellemi tulajdonjog szabályozásában minél nagyobb szerepet vállaljon, és hatáskörét erősítse ezen a területen.

Az Unió hatáskörének jellegzetességei

Ahhoz, hogy az Unió egy adott területen intézkedéseket hozzon, beleértve a másodlagos jogalkotást, a szerződéseknek szükségszerűen jogalapot kell biztosítaniuk az intézkedésekhez. Másképpen fogalmazva, az Unió kizárólag a tagállamok által a szerződésekben ráruházott hatáskörök határain belül járhat el, és csakis a szerződésekben foglalt célkitűzések megvalósítása érdekében.⁴ Az Unió hatásköre tehát származékos és korlátozott, vagyis kizárólag azokkal a kompetenciákkal rendelkezik, amelyeket a tagállamok, saját hatáskörük és szuverenitásuk korlátozásával, átruháztak az Unióra.⁵ Sőt, az EUSZ 13. Cikkének (2) bekezdése alapján, az intézményeknek rendelkezniük kell hatáskörrel a konkrét intézkedés meghozatalára is.⁶ A másodlagos jogforrások elfogadása során pedig az uniós intézmények kötelező módon megjelölik a szerződéses jogalapot, utalva a konkrét hatáskörre és a jogalkotási eljárásra, megemlítve azokat az intézményeket is, amelyeket be kell vonni a jogalkotási folyamatba.⁷ A hatáskör hiánya a jogi aktus semmisségéhez vezet.⁸ E szigorú szabályok szerepe, hogy biztosítsák az Unió és a tagállamok kompetenciáinak az elhatárolását, valamint a tagállamok felségjogának a tiszteletben tartását.

A fenti rendelkezések tükrében felmerülhet a kérdés, hogyan kell eljárniuk az uniós intézményeknek, ha egyszerre több jogalapra is hivatkozhatnak egy intézkedés meghozatalakor. Konkrétan, amikor például egy szerzői jogi aktus egyben a belső piac működéséhez is és a kultúra megőrzéséhez is hozzájárul, ezek közül mindkettő vagy csak az egyik szolgál-e jogalapul, ez utóbbi esetben pedig melyik. A Bíróság 2/2000-es véleménye szerint az intézménynek két lehetősége van: főszabály szerint megvizsgálja, hogy az uniós aktusnak a kettős célkitűzése vagy a

4 Az Európai Unióról szóló szerződés 5. Cikkének (2) bekezdése megfogalmazza a hatáskör-átruházás alapelvét.

5 Fábíán 2012. 56.

6 Blutman 2013. 119.

7 Fábíán 2012. 57.

8 EUMSZ 263. cikke.

két összetevője közül melyik az elsődleges, illetve járulékos, majd az elsődleges vagy döntő összetevő által megkövetelt jogalapra hivatkozik a jogszabály elfogadásakor.⁹ Kivételes esetben, ha a jogi aktusnak többes célkitűzése van, és azok elválaszthatatlanul kapcsolódnak egymáshoz anélkül, hogy az egyik a másikhoz képest másodlagos vagy közvetett lenne, a jogi aktus elfogadásakor több jogalapra is lehet hivatkozni.¹⁰

A szigorú hatáskör-elhatárolást valamelyest enyhíti az EUMSZ 352. cikkében foglalt, úgynevezett beleértett vagy benne foglalt hatáskör alapelve. Az alapelv szerint az uniós intézmények, a rájuk ruházott hatáskörökön kívül, olyan intézkedéseket is hozhatnak, amelyek szükségesek ahhoz, hogy a szerződésekben foglalt célkitűzések valamelyikét megvalósíthassák. A 352. cikkben megfogalmazott, a hatáskörök kiterjesztő értelmezését szolgáló rendelkezés a Bíróság joggyakorlata alapján került megszövegezésre.¹¹ Az alapelv homályos jelentését tekintve, a Bíróság joggyakorlata segítségül szolgál az elv értelmezéséhez. 1971-ben a Bíróság az ERTA-ügyben kimondta, hogy amennyiben az Uniónak egy bizonyos témában hatásköre van a tagállamok irányában, az kiterjed az adott témában az Unió külső kapcsolatainak az alakítására is.¹² Ezen hatáskör megállapításához figyelembe kell venni a szerződés rendszerét, valamint annak anyagi rendelkezéseit.¹³ Az átruházott hatáskörök szélesebb körű értelmezése következhet a szerződések céljaiból is,¹⁴ annak a nemzetközi és nemzeti jogban egyaránt elfogadott értelmezési szabály alapján, miszerint egy nemzetközi egyezmény vagy jogszabály által létrehozott normák feltételezik olyan további jogszabályok létezését is, amelyek nélkül maga a szerződés vagy jogszabály, vagy annak célja értelmetlen lenne.¹⁵ Továbbá, a benne foglalt hatáskör alkalmazása következhet a felhatalmazónak abból a vélelmezett szándékából, hogy a kitűzött feladat teljesítéséhez hatáskört is biztosítani kíván.¹⁶ A 352. cikk tehát olyan tartalékhatastört biztosít az Unió számára, amelyre hivatkozhat a másodlagos jogszabályok elfogadásához szükséges konkrét jogalap hiányában.¹⁷ A Bíróság a benne foglalt hatáskör alapelvét leginkább az Unió külső kompetenciáinak megalapozásához használta.¹⁸

A benne foglalt hatáskör viszont nem biztosít határtalanul jogalapot az Unió jogalkotói tevékenységéhez. Így e cikken alapuló intézkedések nem eredményezhetnek jogharmonizációt olyan területeken, amelyeken a szerződések az ilyen

9 EUB 2/00. vélemény, 23. pont, I. tézis.

10 EUB 2/00. vélemény, 23. pont, I. tézis, 23. pont, II. tézis.

11 Blutman 2013. 131.

12 Blutman 2013. 131.

13 Blutman 2013. 131. – utalás a Bizottság kontra Tanács C-22/70, 15. pontjára.

14 Blutman 2013. 131. – utalás a Fédéchar-ügy, 8–55. pontjára.

15 Fédéchar-ügy, 19–20. pont, ld. Blutman 2013. 132.

16 Blutman 2014. 121.

17 Fábíán 2012. 61.

18 Von Lewinski 2010. 8. A szerző példaként az 22/70. ERTA-ügyet, a 6/76. Kramer-ügyet és az 1/76. véleményt hozza fel.

harmonizációt kizárják.¹⁹ Illetve, amint a Bíróság a 2/94-es véleményében is kimondta,²⁰ „a 235. cikk [jelenleg EUMSZ 352. cikke] semmi esetre sem szolgálhat alapul olyan rendelkezések elfogadásához, amelyek lényegében, következményeiket tekintve a szerződés módosításához vezetnének, az ott e célra meghatározott eljárás megkerülésével.”²¹ Ezt a Lisszaboni szerződéshez csatolt 42. számú nyilatkozat is megerősíti, és hozzáteszi, hogy a 352. cikk nem eredményezhet olyan mértékű kiszélesítést, „amely túlmutat a szerződések egésze, és különösen az Unió feladatait és tevékenységeit meghatározó rendelkezések által létrehozott általános kereten”.

Az Unióra átruházott hatásköröket osztályozni lehet az átruházásuk mértéke szerint is. E szerint azok a kompetenciák, amelyekről a tagállamok teljes mértékben lemondtak, és amelyeket illetően csak az Unió alkothat jogszabályt, kizárólagos hatáskörnek nevezzük.²² Idetartozik a közös kereskedelempolitika,²³ amely a szellemi tulajdonjog témájú nemzetközi szerződések megkötéséhez szolgál jogalapot, és az Unió külső hatáskörének gyakorlását illetően mérvadó. Ennél „gyengébb” az Unió megosztott hatásköre, amelyet közösen gyakorol a tagállamokkal, pontosabban a tagállamok csak akkor és olyan mértékben gyakorolhatják e hatáskörüket, amikor és amennyiben az Unió nem gyakorolta, vagy ha az Unió úgy határozott, hogy lemond hatáskörének gyakorlásáról.²⁴ Amennyiben viszont jogalkotói jogával él, az Uniónak szem előtt kell tartania a szubszidiaritás és az arányosság elvét is, miszerint az EU csak akkor és annyiban élhet jogalkotói jogkörével, amikor és amennyiben a tervezett intézkedés céljait a tagállamok nem tudják kielégítően megvalósítani, így azok az Unió szintjén jobban megvalósíthatók.²⁵ Az így hozott uniós intézkedés sem tartalmilag, sem formailag nem terjedhet túl azon, ami a szerződések célkitűzéseinek eléréséhez szükséges.²⁶ A szellemi tulajdont, és azon belül a szerzői jogot illetően, az Unió legfontosabb megosztott hatásköre a belső piac²⁷ létrehozása és működtetése, ugyanis ezen célkitűzések megvalósítása érdekében, a fenti elveket tiszteletben tartva, az Unió jogharmonizációs tevékenységet gyakorolhat azokon a területeken, amelyek a fenti célkitűzést szolgálják, és amelyeket a szerződések nem zárnak ki,²⁸ beleértve a szellemi alkotások jogát is. A szellemi tulajdonjog, területiális jellegéből kifolyólag, akadályt jelenthet a tagállamok közti áruk és szolgáltatások szabad áramlásában, amelyet az Unió harmonizációs tevékenységgel ellensúlyozhat. Ugyanakkor pe-

19 EUMSZ 352. cikk (3) bekezdés.

20 Fábíán 2012. 61.

21 EUB 2/94. véleménye, 30. pont.

22 EUSZ 2. cikk (1) bekezdés.

23 EUSZ 3. cikk (1) bekezdés, e) pont.

24 EUSZ 2. cikk (2) bekezdés.

25 EUSZ 5. cikk (3) bekezdés.

26 EUSZ 5. cikk (4) bekezdés.

27 EUSZ 3. cikk (1) bekezdés a) pont.

28 EUMSZ 26. és 114. cikke.

dig, figyelembe véve a szellemi alkotások kiemelkedő gazdasági szerepét és hatását az uniós versenypolitika alakítására,²⁹ magától értődő az Uniónak a szellemi tulajdon irányába tanúsított egyre növekvő figyelme.

Az Unió támogató-összehangoló-kiegészítő hatáskörét illetően, az uniós szabályozás kiegészítheti a tagállami szabályozást, viszont a tagállami szabályozás megmarad elsődlegesnek, az Unió nem veheti át az államtól a jogszabályalkotást vagy az intézkedések meghozatalát.³⁰ Az Unió támogató hatáskörrel rendelkezik a kultúra területén,³¹ és az Unió tiszteletben tartja saját kulturális és nyelvi sokféleségét, valamint biztosítja Európa kulturális örökségének megőrzését és gyarapítását.³² A szerződések több rendben is megemlítik a kultúra fontosságát és szerepét, és az Unió elkötelezi magát továbbá, a kulturális örökség összetevőjeként, a tagállamok nyelvi sokszínűségének megőrzésére és gyarapítására.³³ Ezen célok elérése érdekében az EU intézkedéseket fogadhat el, kizárva azonban a tagállamok jogszabályainak bármilyen összehangolását.³⁴ A szellemi alkotások, főleg a szerzői jog területén alkotott művek alapvető összetevői az Unió és a tagállamok kulturális örökségének. Ugyanakkor a kultúrának mint egy nem kizárólag gazdasági tényezőnek az uniós szinten történő felkarolása legitimációs alapot kölcsönöz az Uniónak az integrációs folyamatában, pontosabban a hangsúlyosan gazdasági közösségnek a szélesebb hatáskörű politikai unióra való kiterjesztésének szakaszában. A kultúra ugyanis egy „emberibb”, demokratikusabb arcot kölcsönöz az EU-nak.³⁵ Ezen a területen az Unió szerzői jogi hatásköre viszont szigorúan korlátozott.

Az uniós hatásköröket külső és belső kompetenciákra is fel lehet osztani. A tagállamok egymás közötti és azoknak az Unióhoz kapcsolódó viszonyát szabályozó jogi aktusok az Unió belső hatásköréből fakadnak, míg az EU a harmadik államokkal és más nemzetközi szervezetekkel való kapcsolatát a külső hatásköre szabályozza.³⁶ A fenti elemzés az Unió belső hatáskörére tért ki, viszont a belső hatáskörén alapuló másodlagos uniós jogot kiegészítik és befolyásolják az Unió külső kompetenciája alapján megkötött nemzetközi egyezmények. Ezek közül a jelen tanulmány szempontjából talán legfontosabb a GATT Uruguay fordulóját lezáró, 1994-ben megkötött Marrakeshi egyezmény része, a TRIPS Megállapodás, amelyet a Közösség az akkor hatályos Európai Közösséget létrehozó szerződés

29 Tattay 2016. 43.

30 Blutman 2014. 113.

31 EUMSZ 6. cikk c) pont.

32 EUSZ 3. cikk (3) bekezdés.

33 Lásd. EUMSZ 13. cikk, 107. cikk (3) bekezdés d) pontja, 165. cikk (1) bekezdés, XIII. cím, 198. cikk 3. francia bekezdés, 16. Nyilatkozat az Európai Unióról szóló szerződés 55. cikke (2) bekezdéséről.

34 EUMSZ, 167. cikk (5) cikk.

35 Gordon 2010.

36 Blutman 2014. 116.

113. cikke alapján (később EKSZ 133. cikk, jelenleg EUMSZ 207. cikke) a tagállamokkal párhuzamosan, a saját nevében is aláírt.

A tanulmány további része az Unió szerzői jogot érintő hatáskörét elemzi. A II. rész megvizsgálja az uniós szerződések fejlődését a szerzői jogi hatáskört biztosító szerepük szempontjából, valamint a másodlagos jog fejlődését, a III. rész pedig kitér a hatáskörök gyakorlásának a feltételeire. A tanulmány IV. része záró megjegyzéseket tartalmaz.

II. Az EU hatásköre a szerzői jog területén

Az uniós szerzői jog alapja – a szerződések joga

1957-ben az Európai Gazdasági Közösséget létrehozó tagállamok az európai államok közötti szorosabb együttműködést a gazdasági unióban vélték megvalósítani. Amint az a Római szerződés preambulumból és 2. cikkéből is kiderül, a Gazdasági Közösség „a gazdasági tevékenységek harmonikus fejlődését, a folyamatos és kiegyensúlyozott gazdasági növekedést, a nagyobb stabilitást és az életszínvonal gyorsabb emelkedését, valamint a tagállamai közötti kapcsolatok szorosabbá tételét” kívánta megvalósítani. Ehhez a 3. cikk biztosított eszközöket, többek között a tagállamok jogszabályainak olyan mértékű közelítését, amely a közös piac megfelelő működéséhez szükséges.³⁷

A Gazdasági Közösség e fázisában nem létezett a szellemi jog területén közösségi jogi szabályozás, közös politika kialakítására sem került sor, a Bíróság eseti jelleggel oldotta meg a szellemi alkotásokkal kapcsolatos ügyeket.³⁸ A szellemi alkotások tárgyasult formái, mint például a szabadalmak, védjegyek, könyvek, hanglemezek, áruként viselkedtek, és ilyen minőségükben³⁹ a verseny és az áruk szabad mozgásának biztosítása körében kerültek elsősorban szóba.⁴⁰ A Közösség tagállamai nem részesíthették a más tagállamok állampolgárait hátrányos megkülönböztetésben,⁴¹ és a nemzeti jogszabályok nem állíthattak akadályokat a szabad áruforgalom elé. A Bíróság legelőször a Parke Davis-ügyben⁴² volt hivatott feloldozni a szellemi tulajdon territorialitás jellegéből és a közösségi rendelkezések ellentétéből fakadó problémákat.⁴³ A Bíróság ebben az ügyben vezette be a szabadalomból eredő jog közösségi elhasználdását, amely alapján a terjesztési jog valamely tagállamban történő első

37 EGK 5. cikk h) pont.

38 Tattay 2016. 70.

39 Tattay 2016. 70.

40 Tóth 2016. 9.

41 Tóth 2016. 2.

42 1968. február 29-i Parke, Davis & Co. kontra Probel és társai ítélet, C-24/67, EU:C:1968:11.

43 Tattay 2016. 70.

forgalomba hozatala után nem gyakorolható többé a közösség területén.⁴⁴ A szellemi tulajdon aránytalan megszorítása, például a diszkriminációtítilalom szigorú alkalmazása összeegyeztethetetlen lett volna a szellemi tulajdon területiális jellegével, amelyre a szellemi tulajdonjogot megalapozó nemzetközi egyezmények⁴⁵ építettek.⁴⁶ Később az áruk szabad mozgását gátló intézkedések és a szellemi tulajdon territorialitása kollíziójából fakadó problémákat a Bíróság a szellemi tulajdon lényegi jellegének doktrínájával enyhítette. A Bíróság a Polydor- vagy más néven *Deutsche Grammophon*-ügyben⁴⁷ kimondta, hogy az áruk szabad mozgását annyiban lehet korlátozni, amennyiben azok a korlátozások a szellemi tulajdon jog lényegi jellegének megőrzéséhez szükségesek.⁴⁸

Az Egységes Európai Okmány 1987-ben bevezette a belső piac fogalmát, az EKG-szerződésben már létező közös piac fogalmára építve, ugyanis a közös piac lényegét alkotó négy alapszabadságot egy immár határellenőrzések nélküli térségben kívánta megvalósítani.⁴⁹ A belső piac létrehozását és működését szolgáló intézkedéseket a szakirodalom pozitív és negatív integrációként említi.⁵⁰ A kereskedelmi korlátozások lebontását előíró szerződéses rendelkezések jogalapul szolgálnak a negatív integrációnak, hiszen az uniós jog elsőbbsége elvének alapján⁵¹ a tagállamoknak mellőzniük kell az uniós joggal összeegyeztethetetlen nemzeti normákat. A belső piac teljes körű megvalósításához azonban pozitív integráció is, azaz a nemzeti jogszabályok közelítésére vonatkozó uniós jogalkotásra is szükség volt.⁵²

Az Egységes Európai Okmány nem rendelkezett a szellemi tulajdonról és nem ruházta fel a Közösséget semmiféle hatáskörrel a szellemi tulajdon területén, viszont olyan újításokat hozott, amelyek hozzájárultak a szellemi tulajdon és azon belül a szerzői jog előtérbe kerüléséhez.⁵³ Az EEE már nem csak a tagállamok kapcsolatainak a szorosabbá tételét kívánta megvalósítani, hanem az európai egység megvalósítására törekedett, ami értelemszerűen egy magasabb szintű integrációt is maga után von,⁵⁴ beleértve a nem gazdasági intézkedéseket is. Ugyanakkor 1992. december 31-i dátummal kitűzte a belső piac megvalósítását, ami az áruk, személyek, szolgáltatások és tőke szabad mozgását feltételezte. Az ambiciózus határidő betartása megelőlegezte a harmonizációs intézkedések elfogadásához

44 Tattay 2016. 70.

45 Ezek közül a legfontosabbak Az irodalmi és a művészeti művek védelméről szóló 1886. szeptember 9-i Berni egyezmény és annak módosításai, valamint Az ipari tulajdon oltalmára létesült 1883. március 20-i Párizsi uniós egyezmény és annak módosításai.

46 Tóth 2016. 2.)

47 1971. június 8-i *Deutsche Grammophon kontra Metro SB* ítélet, C-78/70, EU:C:1971:59.

48 *Deutsche Grammophon*, 11. Bekezdés.

49 Blutman 2013. 649.

50 Ramalho 2014. 197.; Mohay–Szalayné 2012. 229.

51 Amelyet a Bíróság legelőször a *Costa/ENEL*-ügyben fogalmazott meg.

52 Mohay–Szalayné 2012. 229.

53 Tattay 2016. 74.

54 Bővebben: Neves Ramalho 2014. 77.

szükséges eljárás fellazítását is, azaz az egyhangúság helyett a Tanács minősített többséggel fogadhatta el a harmonizációt célzó jogi aktusokat,⁵⁵ figyelembe véve, hogy a későbbi szerzői jogi harmonizációs norma nagy részét a belső piac létrehozása céljából fogadta el az EU.

Az EEÉ VI. fejezete bevezette a kutatásfejlesztési politikát az EGK-ba „azzal, hogy e politika az EK innovációs versenyképességének növelésére irányult, amelynek középpontjában a szellemi alkotások állnak”.⁵⁶

A szellemi tulajdon későbbi uniós szintű szabályozásához hozzájárult az is, hogy az Egységes Európai Okmányt követően az EGK-szerződés elismerte az alapjogok védelmének a fontosságát, ahogyan azokat a nemzeti alkotmányok és az Európai Emberi Jogi Egyezmény előírja.⁵⁷ A későbbi Alapjogi Charta 17. cikke rendelkezik a szellemi tulajdon mint alapjog védelméről.

A Maastrichti szerződés átnevezte az Európai Gazdasági Közösséget Európai Közösséggé, ezzel is utalva a Közösség célkitűzéseinek a politikai unió irányába történő bővítésére. Ugyanakkor a Maastrichti szerződés megeremtette a hárompillérű Európai Uniót, ami egyértelműen túlmutatott a pusztán gazdasági célú unión, és egy mélyebb szintű integrációnak az előfutára, még akkor is, ha a második és harmadik pillér keretén belül hozott intézkedések nem rendelkeztek szupranacionális jelleggel, hanem ekkor még csak egyszerű nemzetközi jogi eszközök voltak.

A Maastrichti szerződés továbbá újabb hatáskörökkel bővítette a Közösséget, azaz a hatáskörébe utalta a társadalmi, oktatási, szakképzési és ifjúságpolitikát,⁵⁸ a kultúrpolitikát,⁵⁹ fogyasztóvédelmet,⁶⁰ amelyek lényeges szerepet biztosítanak a szerzői jognak,⁶¹ még akkor is, ha az új kompetenciák túl „gyengék” ahhoz, hogy jogharmonizációs hatáskört biztosítsanak a Közösségnek.⁶² Nem utolsósorban a Maastrichti szerződés F bekezdése kötelezi az Uniót, hogy tiszteletben tartsa a tagállamok nemzeti identitását. A nemzeti identitásnak, amint fennebb is említettük, egyik fontos összetevője a szellemi alkotások, ezek közül is a szerzői jog területén alkotott művek.

Az Amszterdami szerződés megerősítette az előző módosítások által létrehozott uniós hatásköröket, törekedve egy több mint gazdasági unióra, és ezáltal megerősítve a demokrácia, az alapjogok és az alapszabadságok fontosságát a közösségi jogban. Ezen alapelvek uniós értékekké való nyilvánítása kibővítette az uniós szellemi tulajdonjogi szabályozás lehetőségét.

55 Neves Ramalho 2014. 77.

56 Tattay 2016. 75.

57 Neves Ramalho 2014. 78.

58 EKSZ VIII. cím.

59 EKSZ IX. cím.

60 EKSZ XI. cím.

61 Tattay 2016. 75.

62 Neves Ramalho 2014. 79.

A következő, az Unió szellemi tulajdonjogi hatáskörét bővítő módosításokat a Lisszaboni szerződés eszközölte.⁶³ A 2007-ben aláírt szerződés a szupranacionális közösségi jog hatálya alá vonta a második és harmadik pillért is, és politikai unióvá alakította az addig erre törekvő, de alapjában véve gazdasági közösséget.

A Lisszaboni szerződés 27. jegyzőkönyve továbbá kiegészítette a belső piac definícióját azzal, hogy a szerződések által meghatározott belső piac olyan rendszert foglal magában, amely biztosítja azt, hogy a verseny ne torzuljon. Ez a módosítás kiszélesítette az Unió belső piacra vonatkozó harmonizációs jogkörét, beleértve a szellemi tulajdon, és ezen belül a szerzői jog területét is. Ugyanakkor az EUMSZ 118. cikke a szellemi tulajdonjogok Unión belüli egységes oltalmát biztosító európai oltalmi jogcímek létrehozására biztosít hatáskört.

A Lisszaboni szerződés végül kötelezővé tette a szerződésekhez csatolt Alapjogi Charta rendelkezéseinek betartását az uniós jogalkotás keretén belül, azzal a megjegyzéssel, hogy a Charta rendelkezései egyenértékűek a szerződéses rendelkezésekkel.⁶⁴

Az EU szerzői joga – másodlagos jogforrások

A szerzői jogi harmonizáció igénye először 1988-ban jelent meg,⁶⁵ a Bizottság szerzői jogról és technológiai kihívásokról szóló zöld könyvében.⁶⁶ A szellemi alkotások fokozódó versenyjogi, kulturális értéke, valamint a legújabb technológiai fejlődések tükrében⁶⁷ a Bizottság felismerte a szerzői jog territorialitása és az abból fakadó áru- és szolgáltatásszabadságok akadályai feloldásának és a jogvédett áruk és szolgáltatások közösségen belüli piaca kialakításának szükségességét.⁶⁸ A szerzői jog territoriális jellegét teljesen nem lehetett felszámolni, ugyanis a már létező és a tagállamok által ratifikált szellemi tulajdonjogi egyezmények,⁶⁹ beleértve az irodalmi és a művészeti művek védelméről szóló Berni egyezményt is, valamint a hangfelvételek előállítóinak védelmére, hangfelvételeik engedély nélküli sokszorosítása ellen létrejött Genfi egyezményt is, a szellemi jog nemzeti szabályozásának elvére alapult. Az államok a szuverenitásuk ezen aspektusáról jelenleg se haj-

63 Az Alkotmányos szerződésre, bár hatással lett volna az uniós szellemi tulajdonjog fejlődésére, a jelen tanulmányban nem térünk ki, mivel a szerződés nem lépett hatályba.

64 EUSZ 6. cikk (1) bekezdés.

65 Tóth 2016. 10.

66 Zöld könyv a szerzői jogról és a technológiai kihívásokról (Green Paper on Copyright and the Challenge of Technology). COM (88) 172 final, Brussels, 7 Jun. 1988: [http://aei.pitt.edu/1209/1/COM_\(88\)_172_final.pdf](http://aei.pitt.edu/1209/1/COM_(88)_172_final.pdf) (letöltés ideje: 2017. április 16.).

67 I. m. (65) 1.1. bekezdés.

68 Tóth 2016. 10.

69 Ezek közül a legfontosabbak az ipari tulajdon oltalmára létesült Párizsi uniós egyezmény, A védjegyek nemzetközi lajstromozásáról szóló madridi megállapodás és annak jegyzőkönyve, az eredetmegjelölések oltalmára és nemzetközi lajstromozására vonatkozó Lisszaboni megállapodás, Egyetemes szerzői jogi egyezmény.

landóak lemondani, hiszen a szellemi tulajdon a gazdasági értékétől eltekintve, az államok kulturális identitásának is fontos eleme. Ez alatt nemcsak a szellemi alkotások tartalmát értjük, hiszen maga a szellemi alkotások jogának a megítélése, elhelyezése a különböző típusú jogrendszerekben, a jogvédelmi mechanizmusok felépítése, a szellemi tulajdon céljainak és funkcióinak a tükrében mind az illető állam kulturális örökségéről tanúskodik. Mindezek fényében, a 90-es években öt irányelv került elfogadásra, amelyekből kettő még mindig hatályban van: a számítógépes programok irányelv,⁷⁰ a bérleti haszonkölcsönzési, és a szomszédos jogokról szóló irányelv,⁷¹ a műholdas sugárzás irányelv,⁷² a védelmi idő irányelv⁷³ és az adatbázis irányelv.⁷⁴ Az irányelvek mindegyike tematikus, egyik se törekszik átfogó, horizontális harmonizációra, hanem a szerzői jog egyes aspektusaira vonatkozó tagállami jogszabályokat közelíti. A holisztikus, átfogó szabályozás hiányának az oka talán abban rejlik, hogy a harmonizáció jogalapja a jelenlegi 114. cikk, amely csak a belső piac létrehozása és működése érdekét szolgáló jogszabályalkotásra hatalmazza fel az Uniót.⁷⁵ Ugyanezek a tulajdonságok jellemzik, az Infosoc irányelv⁷⁶ kivételével, a 21. században elfogadott irányelveket is.

Az 1995-ös Zöld könyv a szerzői és szomszédos jogokról az információs társadalomban⁷⁷ a technikai fejlődések és digitalizálódás margóján vizsgálta meg a közösségi szerzői jogot és e folyamatokkal történő igazítását, és végül a következő alap gondolatokat fogalmazta meg: a nemzeti jogok közti különbségek korlátozzák az információalapú termékek és szolgáltatások szabad áramlását, a szerzői jogok megerősítése az európai kulturális örökség és művészi alkotótevékenység legfőbb eszköze, valamint elő kell mozdítani az európai gazdaság versenyképességét.⁷⁸ A gazdasági versenyképesség növelésében a szerzői jog kiemelt fontosságát az Unió csak a kétezres évek elején ismerte fel, az ipari

70 A Tanács 91/250/EGK irányelve (1991. május 14.) a számítógépes programok jogi védelméről [helyettesítette az Európai Parlament és a Tanács 2009/24/EK irányelve (2009. április 23.) a számítógépes programok jogi védelméről].

71 A Tanács 92/100/EGK irányelve (1992. november 19.) a bérleti jogról és a haszonkölcsönzési jogról, valamint a szellemi tulajdon területén a szerzői joggal szomszédos bizonyos jogokról (helyettesítette az Európai Parlament és a Tanács 3006/115/EK irányelve).

72 A Tanács 93/83/EGK irányelve (1993. szeptember 27.) a műholdas műsorsugárzásra és a vezetékes továbbközvetítésre alkalmazandó egyes szerzői és szomszédos jogi szabályok összehangolásáról.

73 A Tanács 93/98/EGK irányelve (1993. október 29.) szerzői jog és egyes szomszédos jogok védelmi idejének összehangolásáról (helyettesítette a Parlament és a Tanács 2006/115/EK irányelve).

74 Az Európai Parlament és a Tanács 96/9/EK irányelve (1996. március 11.) az adatbázisok jogi védelméről.

75 Neves Ramalho 2014. 17.; Jehoram 2001. 536.

76 Az Európai Parlament és a Tanács 2001/29/EK irányelve (2001. május 22.) az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról.

77 Green Paper on Copyright and Related Rights in the Information Society. COM (95) 382 final, Brussels, 19 Jul. 1995: <http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:51995DC0382&qid=1433318086120&from=EN> (letöltés ideje: 2017.04.17.).

78 Tóth 2016. 11.

jogvédelem fontosságától eltérően.⁷⁹ „Az Unió illetékesei felismerték, hogy ha Európa élen akar állni (mármint világelső akar lenni a kiélezett nemzetközi versenyben), akkor további interakciókra van szükség a különböző művészi és kreatív diszciplínák, ágazatok, gazdasági területek és a termelési láncban található pontok között.”⁸⁰ A szellemi tulajdonjog és a szerzői jog uniós fejlődéséhez ugyanakkor a TRIPS-megállapodás⁸¹ elfogadása is hozzájárult. Az Unió későbbi irányelvei, azaz az Infosoc-irányelv, a követő jogról szóló irányelv,⁸² valamint az adatbázis-irányelv, bár nem a TRIPS-megállapodást kívánták az uniós jogba implementálni, a Bizottság tudatában volt a nemzetközi egyezményeknek való megfelelés szükségességének.⁸³

A kétezres évek elején a Parlament és a Tanács elfogadta az Infosoc-irányelvet, az európai szerzői jogharmonizáció eddig legátfogóbb, horizontális jellegű eszközét. Az irányelvnek kettős célja van, egyrészt az információs társadalom európai fejlődésének elősegítése,⁸⁴ másrészt a szellemi tulajdon magas szintű védelmének a biztosítása.⁸⁵ A két, sokszor ellentétes érték egyensúlyozása az irányelv alkalmazását és a rá alapuló európai joggyakorlatot végigkíséri. Ugyanakkor, amint a (15) preambulum bekezdéséből is kiderül, az Infosoc-irányelv a Szellemi Tulajdon Világszervezetének (WIPO) két új szerződését, azaz a WIPO szerzői jogi szerződését és a WIPO előadásokról és hangfelvételekről szóló szerződését, az úgynevezett „internetszerződések”⁸⁶ rendelkezéseit is megpróbálta átültetni közösségi szintre. Az irányelv három témát foglal magába: egyrészt harmonizálja a legfontosabb vagyoni jogokat, azaz a többszörözési jogot,⁸⁷ a nyilvánossághoz közvetítés és a nyilvánosság számára történő hozzáférhetővé tételének jogát,⁸⁸ valamint a terjesztési jogot.⁸⁹ Másodrészt meghatározza a vagyoni jogokra vonatkozó kötelező és opcionális korlátozások és kivételek kimerítő listáját,⁹⁰ harmadrészt pedig a műszaki intézkedések és a jogkezelési adatok védelméről rendelkezik.⁹¹ Az irányelv minimumharmonizációt kíván megvaló-

79 Az ipar lemaradása, pontosabban a feltalálói tevékenység, a szabadalmak és az innováció hiánya a Közösségben már az 1979-es Davignon-jelentés tárgya volt. Tattay 2016. 71.

80 Tattay 2016. 228.

81 Az Általános Vám- és Kereskedelmi Egyezmény (GATT) keretében kialakított, a Kereskedelmi Világszervezetet létrehozó Marrakeshi egyezmény melléklete, a szellemi tulajdon kereskedelemmel összefüggő kérdéseit szabályozó egyezmény (TRIPS-megállapodás)

82 Az Európai Parlament és a Tanács 2001/84/EK irányelve (2001. szeptember 27.) az eredeti műalkotás szerzőjét megillető követő jogról.

83 Neves Ramalho 2014. 146.

84 (2) preambulumbekkezdés.

85 (4) preambulumbekkezdés.

86 Ld. <http://www.orda.ro/default.aspx?pagina=213> (letöltés ideje: 2017. április 17.)

87 2. cikk.

88 3. cikk.

89 4. cikk.

90 5. cikk.

91 6-7. cikk.

sítani, ami az irányelv preambulumból is kiderül. A szerzői jog és szomszédos jogok védelmének nemzeti jogi rendelkezéseit csak a belső piac zavartalan működéséhez szükséges mértékben kell módosítani, vagyis csak azokat a tagállami jogszabályokat kell harmonizálni, amelyek a belső piac zavartalan működését akadályozó és az információs társadalom megfelelő európai fejlődését hátráltatják, és jogbizonytalanságot eredményeznek, illetve ellentmondásokat teremtenek a műszaki fejlődésre adott nemzeti válaszok között. A belső piac működését hátrányosan nem befolyásoló eltérések megszüntetése vagy akadályozása viszont nem szükséges.⁹²

A 21. század elején az Unió négy másik szerzői jogi, vagy a szerzői jog szempontjából említésre érdemes irányelvet fogadott el: a jogérvényesítési irányelvet,⁹³ az árva művek irányelvét,⁹⁴ a közös jogkezelésről szóló irányelvet,⁹⁵ valamint az elektronikus kereskedelemről szóló irányelvet.⁹⁶

A 2017-ig kialakult uniós szerzői jogi (és egyben szellemi tulajdonjogi) szabályozás továbbra is töredékes és hézagos, azaz nem került sor a szerzői jog átfogó, egységes szabályozására, az Unió pontszerű beavatkozásokkal próbálta elhárítani a szerződések célkiűzéseinek elérése elé gördített tagállami akadályokat.⁹⁷ Nem helyettesíti, hanem párhuzamosan működik a nemzeti és nemzetközi joggal, amelyek az uniós szerzői jog létrehozásáig jelentős és sokszor az uniós joggal nehezen összeegyeztethető fejlődést eredményeztek.⁹⁸ Az uniós szerzői jogi *aquis* lényegesen alulmaradt az iparjogvédelmi szabályozáshoz képest, amely területen nemcsak átfogóbb harmonizációt sikerült megvalósítani, hanem egységes oltalmi rendszereket is létrehozott az Unió.⁹⁹ Az uniós szellemi alkotások vonatkozásában továbbra is hangsúlyos szerepet játszik az uniós jogban alapvető fontosságú megkülönböztetés tilalma,¹⁰⁰ amely enyhíti a szellemi tulajdon területiális jellegét.

92 Infosoc irányelv, (7) preambulumbekzdés. Részleteket ld. Tóth 2016. 12.

93 Az Európai Parlament és a Tanács 2004/48/EK irányelve (2004. április 29.) a szellemi tulajdonjogok érvényesítéséről

94 Az Európai Parlament és a Tanács 2012/28/EU irányelve (2012. október 25.) az árva művek egyes megengedett felhasználási módjairól. EGT-vonatkozású szöveg.

95 Az Európai Parlament és a Tanács 2014/26/EU irányelve (2014. február 26.) a szerzői és szomszédos jogokra vonatkozó közös jogkezelésről és a zeneművek belső piacon történő online felhasználásának több területre kiterjedő hatályú engedélyezéséről. EGT-vonatkozású szöveg.

96 Az Európai Parlament és a Tanács 2000/31/EK irányelve (2000. június 8.) a belső piacon az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások, különösen az elektronikus kereskedelem egyes jogi vonatkozásairól (Elektronikus kereskedelemről szóló irányelv).

97 Így továbbra is jelentős különbségek vannak a szerzőség tagállami meghatározások között, az ipari formatervezés szerzői jogi védelmét illetően, a szerző személyi jogai biztosítása és a vagyoni jogok meghatározásai között.

98 Például a nemzetközi szerződések által biztosított reciprocitás elve a védelmi időt illetően.

99 Tattay 2016. 142.

100 A szellemi alkotások EU-s szabályozásának a részletesebb jellemzését ld. Tattay 2016. 142–144.

III. Az uniós hatáskörök gyakorlása

114. cikk – A belső piac létrehozása és működése

A belső piac az a „belső határok nélküli térség, amelyben a szerződések rendelkezéseivel összhangban biztosított az áruk, a személyek, a szolgáltatások és a tőke szabad mozgása”.¹⁰¹

Az EUMSZ 26. (eredetileg EKSZ 14.) cikke nem rendelkezik ugyan közvetlen hatállyal, így nem lehet rá közvetlenül hivatkozni kereskedelmi akadályok felszámolása céljából, viszont jogalapot biztosít a belső piac létrehozását és fenntartását szolgáló másodlagos uniós jog megalkotásához.¹⁰² A 26. cikket az EUMSZ 114. cikke egészíti ki, amely felhatalmazza az Uniót arra, hogy a belső piac megteremtése és működése érdekében jogharmonizációs intézkedéseket fogadjon el. Amint a fenti elemzés is rámutat, ahhoz, hogy a 114. cikk alapján harmonizációs intézkedéseket hozzon, az uniós intézménynek bizonyítania kell a belső piac megteremtése és működése célkitűzései és a szerzői jogi harmonizációs intézkedés közötti ok-okozati összefüggést. Tekintettel a 114. cikk absztrakt megfogalmazására, ez rendszerint nem egyszerű.¹⁰³ Ugyanakkor Ana Ramalho funkcionális hatáskörű normának nevezi ez utóbbit, ugyanis felhatalmazza az európai jogalkotót, hogy szekunder jogforrásokat fogadjon el a belső piac megvalósítása céljából, de semmiféle kritériumot nem szab meg a leendő jogszabályok tartalmát illetően, ezt teljesen a jogalkotó mérlegelési körére bízza.¹⁰⁴

A Bíróság szerint „a Szerződés 100a. [jelenleg 114.] cikke alapján elfogadott jogszabály céljának ténylegesen a belső piac megteremtése és működése feltételei javításának kell lennie”.¹⁰⁵ Ilyen célkitűzéssel rendelkeznek azok az intézkedések, amelyek azokat a tagállami jogrendszerek közti különbségeket kívánják felszámolni, amelyek a szabadpiac működését akadályozzák vagy várhatóan akadályozni fogják.¹⁰⁶ Ugyanúgy, az elfogadott jogszabály a 114. cikk célkitűzését szolgálja, amennyiben ténylegesen hozzájárul a verseny torzulásának a megszüntetéséhez.¹⁰⁷ A harmonizálni kívánt nemzeti jogszabályok továbbá a verseny érzékelhető torzulásához kell hogy vezessenek,¹⁰⁸ a versenytorzulás nem lehet csekély és közvetett.¹⁰⁹

101 EUMSZ 26. cikk (2) bekezdése.

102 Blutman 2013. 649.; Mohay–Szalyné 2012. 229.

103 Silke 2010. 11.

104 Neves Ramalho 2014. 13.

105 Németország kontra Parlament és Tanács ügy, C-376/98, 84. Bekezdés.

106 Ramalho 2014. 182.

107 Bizottság kontra Tanács ügy, C-300/89, 23. bekezdés, Németország kontra Parlament és Tanács ügy, C-376/98, 95., 106., bekezdés.

108 Németország kontra Parlament és Tanács ügy, C-376/98, 108., 110. bekezdés.

109 Németország kontra Parlament és Tanács ügy, C-376/98, 109. bekezdés

Érdemes ugyanakkor megemlíteni az EUMSZ 34–36. cikkeinek rendelkezéseit is. Míg a 34. és 35. cikkek megtiltanak a behozatalra és kivitelre vonatkozó minden mennyiségi korlátozást és azzal azonos hatású intézkedést, a 36. cikk mentségeket ír elő e rendelkezések hatálya alól, többek közt azokra az esetekre, amelyeket az ipari és kereskedelmi tulajdon védelme indokol. A Bíróság a *Musik-Vertrieb*¹¹⁰ ügyben kimondta, hogy az ipari és kereskedelmi tulajdon magában foglalja a szerzői jogot is, különösen amikor kereskedelmi céllal gyakorolják,¹¹¹ és annak ellenére, hogy a szerzői jog személyiségi jogokat is tartalmaz, tekintettel a vagyoni jogok létezésére, semmi értelme nincs különbséget tenni a szerzői és az ipari tulajdonjogok között.¹¹²

A 36. cikkben felsorolt mentségeket csak úgy lehet jogszerűen alkalmazni, ha ezek nem vezetnek önkényes diszkriminációhoz vagy álcázott mennyiségi korlátozásokhoz. Ugyanakkor csak annyiban lehet a 36. cikk kivételeire hivatkozni, amennyiben ezek a szellemi tulajdon lényegi jellegét hivatottak megőrizni.¹¹³ A szellemi tulajdon lényegi jellegének doktrínáját kiegészíti az úgynevezett létezés kontra gyakorlás doktrína, amelyet a Bíróság a szerzői jog területére a *Deutsche Grammophon kontra Metro*¹¹⁴ ügyben vezetett be. A doktrína szerint a szerződések nem befolyásolják a szerzői jog létezését, viszont tiltják a jogok olyan jellegű gyakorlását, amely ellentmond a szerződéseknek.¹¹⁵

A 36. cikkel párhuzamos, a szolgáltatásokra vonatkozó mentségeket előíró 52. cikk (1) bekezdése nem említi meg a szellemi tulajdon védelmének indokát. Viszont a Bíróság a *Coditel I*-ügyben¹¹⁶ kiterjesztette a szellemi tulajdon védelmére alapozó mentséget a szolgáltatásokra is, azzal a feltétellel, hogy a mentség alkalmazása ne vezessen önkényes diszkriminációhoz vagy álcázott mennyiségi korlátozáshoz.¹¹⁷

118. cikk – Egységes szerzői jogi oltalom

A Lisszaboni szerződés olyan hatáskörrel ruházta fel az Uniót, amely lehetőséget teremt arra, hogy az Unió egy európai szintű egységes szerzői jogi oltalmi rendszert hozzon létre. A 118. rendelkezéseit a benne foglalt hatáskör alapján kialakított gyakorlatból vezette le, hiszen ez a hatáskör szolgált jogalapul az európai védjegy és az európai formatervezési minta létrehozásához.

110 1981. január 20-i Musik-Vertrieb membran GmbH és K-tel International kontra GEMA ítélet, C-55/80, EU:C:1981:10.

111 Musik-Vertrieb, 9. pont.

112 Musik-Vertrieb ügy, i. m. (109), 12. pont.

113 Daum 2010., 61.

114 1971. június 8-i Deutsche Grammophon kontra Metro SB ítélet, 78/70, EU:C:1971:59.

115 Deutsche Grammophon, 11. pont. A doktrína részletes elemzését ld. Neves Ramalho 2014. 62.

116 1980. március 18-i Coditel kontra Ciné Vog Films ítélet, C-62/79, EU:C:1980:84.

117 Codite I, 15. pont. Részletes elemzést ld. Neves Ramalho 2014. 59–60.

A szerzői jogokat illetően az ilyen törekvések még túl korainak bizonyulnak. Az európai szellemi tulajdon vezetőakadémikusaiból álló Wittem-csoport 2010-ben kidolgozott egy európai szerzői jogi mintakódexet,¹¹⁸ és a Bizottság is említést tett az audiovizuális művekről szóló Zöld könyvében¹¹⁹ egy európai szerzői jogi kódex létrehozásának lehetőségéről, viszont néhány félreeső véleményen kívül¹²⁰ a szakirodalom korainak találta ezeket a kezdeményezéseket.¹²¹ A tagállami jogrendszerek, főleg a szerzői jogot illetően, túlságosan eltérőek ahhoz, hogy előzetes harmonizáció hiányában egy működőképes európai kódexet meg lehessen valósítani.¹²² Következésképpen a közeljövőben, a szerzői jogot illetően, az uniós törvénykezés legfontosabb jogalapja továbbra is a jogharmonizációra feljogosító 114. cikk marad.

207. cikk – Az EU külső hatásköre

Az Unió kizárólagos hatáskörébe tartozik a közös kereskedelempolitika, amelynek része a szellemi tulajdonjogok kereskedelmi vonatkozásai is. Következésképpen az Unió kizárólagos hatáskörébe tartozik a szellemi tulajdon kereskedelmi vonatkozásait szabályozó nemzetközi egyezmények megkötése.¹²³

A 207. cikkben megszövegezett hatáskör előfutára a Bíróság 1/94. számú véleménye volt, amelyet a TRIPS-megállapodás megerősítése kapcsán bocsátott ki. A Bíróság a Közösség külső hatáskörét a benne foglalt hatáskörből származtatta,¹²⁴ és akkor arra a következtetésre jutott, hogy a TRIPS-megállapodás megkötésére vonatkozó hatáskör megoszlik a Közösség és a tagállamok között.¹²⁵ A Lisszaboni szerződés módosításai nyomán, a 207. cikk alapján, a szellemi tulajdon kereskedelmi aspektusai már egyértelműen az Unió kizárólagos hatáskörébe tartoznak. Ezt megerősítette a Daiichi Sankyo-ítélet is.¹²⁶ A Bíróság viszont azt is hozzáteszi, hogy az uniós jogi aktusok csak akkor tartoznak a közös kereskedelempolitikára vonatkozó kizárólagos hatáskörbe, ha kifejezetten a nemzetközi kereskedelmi kapcsolatokat érintik, és azokra közvetlen és azonnali hatást gyakorolnak, avagy csak azok a jogi aktusok esnek a 207. cikk hatálya alá és a „szellemi tulajdonjogok

118 Lásd: http://www.copyrightcode.eu/Wittem_European_copyright_code_21%20april%202010.pdf (letöltés ideje: 2017. április 15., 13:19).

119 http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/docs/2011/audiovisual/green_paper_COM2011_427_en.pdf (letöltés ideje: 2017. április 15., 13:19).

120 Lásd pl. Derclaye-Cook, Trevor 2011. 259–269.; (Ginsburg 2011. 2. A szerző hasznosnak látja egy európai kódex kidolgozását, viszont nem nyilatkozik a Wittem-kódex alkalmasságáról).

121 Benjamin 2014. 1002.

122 Lásd Ficsor 2013. 3.; Mezei 2011; Tóth 2016. 16.

123 Ramalho 2014. 186.

124 Horváthy 2013. 7.

125 L. 1/94. sz. vélemény, 105. Bekezdés.

126 2013. július 18-i Daiichi Sankyo és Sanofi-Aventis Deutschland ítélet, C-414/11, EU:C:2013:520, 49. Bekezdés.

kereskedelmi vonatkozásainak” fogalomkörébe, amelyek kifejezett kapcsolatban vannak a nemzetközi kereskedelmi forgalommal.¹²⁷

Felmerülhet az a kérdés, hogy az Unió külső kizárólagos hatásköre hogyan egyeztethető össze a belső megosztott hatáskörével, illetve mennyire kell megfelelnie az EU belső jogának az Unió által aláírt nemzetközi egyezmények előírásainak.¹²⁸ A Bíróság joggyakorlata alapján az Unió egymástól függetlenül gyakorolja külső és belső hatáskörét, és az Unió által megkötött nemzetközi egyezmények nem vonják maguk után a belső hatáskör kizárólagosságát.¹²⁹ A Bíróság, a szellemi tulajdont illetően, az *SGAE*¹³⁰ és a benne hivatkozott ügyekben kimondta, hogy „a közösségi jog rendelkezéseit amennyire lehetséges, a nemzetközi jog figyelembevételével kell értelmezni, különösen, amikor e rendelkezések pontosan a Közösség által megkötött nemzetközi megállapodások végrehajtását szolgálják”.¹³¹ A Bíróság homályos megfogalmazása azonban csak elvi szinten oldja meg a dilemmát, a nemzetközi szerződések rendelkezései betartásának a kötelezettségét továbbra sem határozza meg pontosan.

A külső hatáskört illetően a 207. cikk (6) bekezdése további korlátot szab a külső hatáskör gyakorlásának, miszerint a közös kereskedelempolitika területén átruházott hatáskörök gyakorlása nem sértheti az Unió és a tagállamok közötti hatáskörök elhatárolását, és nem vezethet jogharmonizációhoz, amennyiben a szerződések az ilyen harmonizációt kizárják.

IV. Záró megjegyzések

Jelen tanulmány az EU szerzői jogi hatáskörét vizsgálta. Az uniós jog elsődleges és másodlagos jogforrásainak a szerzői jog szempontjából releváns fejlődést tanulmányozta, és kitért a hatáskörök alapjául szolgáló rendelkezések elemzésére is.

Az Unió belső hatáskörét illetően, a tanulmány legfontosabb következtetései szerint, bár a Lisszaboni szerződés látványosan bővítette az Unió szerzői jogi kompetenciáit az európai egységes oltalom létrehozásának lehetőségének a megteremtésével, illetve a kultúra hangsúlyosabbá tételével, a közeljövőben továbbra is a 114. cikkre alapozó, a belső piac megvalósítását és működését szolgáló harmonizációs hatáskör szolgál jogalapul a szerzői jogi uniós szabályozásnak. A tagállamok fokozottan különböző jogrendszerei és a szellemi tulajdonhoz fűződő nemzeti érdekek egyelőre lehetetlenné teszik az egységes szerzői jogi oltalom megvalósítását. A kultúra támogató-kiegészítő hatáskör minőségében árnyaltabbá

127 Daiichi Sankyo, 51–52. bekezdés.

128 Ramalho 2014. 186.

129 Ramalho 2014. 186.

130 2006. december 7-i SGAE-ítélet, C-306/05, EU:C:2006:764.

131 SGAE, 35. pont.

teszi a gazdasági célú uniós szerzői jogi szabályozást, viszont túl „gyenge” ahhoz, hogy lényeges jogszabályalkotásra hatalmazza fel az EU-t. Az uniós szerzői jog, rohamos fejlődése ellenére, továbbra is alulmarad az uniós iparjogvédelemhez képest.

A szellemi tulajdon kereskedelmi aspektusai, mint a közös kereskedelempolitika elemei, az Unió külső kizárólagos hatáskörébe tartoznak. Ezen hatáskör azonban csak a szerződések és a Bíróság joggyakorlata által megszabott hatáskörök között gyakorolható, a belső hatáskörtől függetlenül, és nem vezethet jogharmonizációhoz, amennyiben ezt a szerződések kizárják.

Tekintettel az információs társadalom és a digitalizálódás rohamos fejlődésére és a szellemi tulajdon fontos gazdasági szerepére a tudásalapú iparban, előre látható a létező uniós jogszabályok módosításának szükségessége és a hézagos *aquis* újabb jogszabályokkal való kiegészítése. A jelenlegi hatáskörök jogalapot biztosítanak ilyen jellegű intézkedésekhez.

Irodalom

- Benjamin, F. 2014. The Digital Agenda in Europe, the economy and its impact upon the development of EU copyright policy, in: Stamatoudi, I.–Torremans, P. (ed.): *EU Copyright Law: A Commentary*. Edward Elgar.
- Blutman, L. 2013. *Az Európai Unió joga a gyakorlatban*. Második, átdolgozott kiadás. Budapest.
- Blutman L. 2014. *Az Európai Unió joga a gyakorlatban*. Budapest.
- Daum, F. 2010. Copyright, Competition Law, and Free Movements of Goods, in: Walter, M.–von Lewinski, S. (eds.): *European Copyright Law. A Commentary*. Oxford University Press.
- Derclaye, E.–Cook, T. 2011. An EU Copyright Code: what and how, if ever? *Intellectual Property Quarterly* 3. 259–269.
- Fábián, Gy. 2012. *Drept instituțional al Uniunii Europene*. Bukarest.
- Ficsor, M. 2013. *The hurried idea of a “European Copyright Code” in the light of the EU’s (desirable) cultural and copyright policy*, http://www.copyrightseesaw.net/archive/?sw_10_item=41 (letöltés ideje: 2017. április 15, 13:43)
- Ginsburg, J. 2011. European Copyright Code –Back to First Principles. *Columbia Public Law Research Paper* No. 11. 261, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1747148 (letöltés ideje: 2017. április 15., 13:32)
- Gordon, Ch. 2010. Great expectations – the European Union and cultural policy: fact or fiction? *International Journal of Cultural Policy* 16. 2. 101–120.
- Horváthy, B. 2013. A szellemi tulajdon-jogok védelme és az EU közös kereskedelempolitikája. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle* 118. 1. 5–11.

- Jehoram, H. C. 2001. European Copyright Law – Ever More Horizontal. *IIC – International Review of Intellectual Property and Competition Law* 32. 5.
- Mezei, P. 2011. *Zöld könyv az audiovizuális művekről*, <https://copy21.com/2011/11/zold-konyv-az-audiovizualis-muvekrol/> (letöltés ideje: 2017. április 15, 13:44)
- Mohay, Á.–Szalayné Sándor, E. (szerk.). 2012. *Az Európai Unió joga*. Második, átdolgozott kiadás. Budapest–Pécs.
- Neves Ramalho, A.B. 2014. *The competence of the European Union in copyright lawmaking: A normative perspective of EU powers for copyright harmonization*. Amsterdam.
- Ramalho, A. 2014. Conceptualising the European Union's Competence in Copyright – What Can the EU Do. *IIC – International Review of Intellectual Property and Competition Law* 45. 178–200.
- Tattay, L. 2016. *Versenyképesség és szellemi alkotások az Európai Unióban*. Budapest.
- Tóth, A. 2016. Az európai szerzői jogi harmonizáció és a territorialitás kérdése. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle* 121. 4. 9–43.
- Von Lewinski, S. 2010. *Introduction*, in: Walter, M.–von Lewinski, S.: *European Copyright Law. A Commentary*. Oxford University Press.

EUB-joggyakorlat

1956. július 16-i Fédération Charbonnière de Belgique kontra ESZAK Főhatóság ítélet, EU:C:1956:7
1968. február 29-i Parke, Davis & Co. kontra Probel és társai ítélet, C-24/67, EU:C:1968:11
1971. március 31-i Bizottság kontra Tanács ítélet, C-22/70, EU:C:1971:32
1971. június 8-i Deutsche Grammophon kontra Metro SB ítélet, 78/70, EU:C:1971:59
1980. március 18-i Coditel kontra Ciné Vog Films ítélet, C-62/79, EU:C:1980:84
1981. január 20-i Musik-Vertrieb membran GmbH és K-tel International kontra GEMA ítélet, C-55/80, EU:C:1981:10
1991. június 11-i Bizottság kontra Tanács ítélet, C-300/89, EU:C:1991:244
- A Bíróság 1996. március 28-i véleménye, 2/94, EU:C:1996:140
2000. október 5-i Németország kontra Parlament és Tanács ítélet, C-376/98, EU:C:2000:544
- A Bíróság 2001. december 6-i véleménye, 2/00, EU:C:2001:664
2006. december 7-i SGAE ítélet, C-306/05, EU:C:2006:764
2013. július 18-i Daiichi Sankyo és Sanofi-Aventis Deutschland ítélet, C-414/11, EU:C:2013:520